

KRONIKA

SPRÁVA Z KONFERENCIE S NÁZVOM TŘI STALETÍ V SRDCI EVROPY (ČESKA A EVROPSKÁ SPOLEČNOST V 16. – 18. STOLETÍ)

Dňa 8. a 9. novembra 2017 sa na pôde Historického ústavu Filozofickej fakulty Univerzity Hradec Králové konala konferencia, ktorá niesla názov *Tři staletí v srdci Evropy (Česka a evropská společnost v 16. – 18. století)*. Konferencia bola určená predovšetkým pre doktorandov, ale vítaní boli taktiež študenti vysokých škôl, ako aj iní záujemcovia. Ústrednou témou podujatia sa stali dejiny európskej a českej spoločnosti v období raného novoveku a hlavným cieľom oboznámenie sa s dejinami spoločnosti, života, myslenia osôb v mestách, na panstvách, na dedinách. Primárnou úlohou tohto dvojdnového podujatia bolo predstaviť výsledky výskumu o kultúre a o poznaní mentality obyvateľstva. Všetci účastníci konferencie, či už aktívni, alebo pasívni mali možnosť rozšíriť si obzory a prehĺbiť si poznatky zo širokého spektra tém. Podujatie, ktoré prebehlo v priateľskej atmosfére napomohlo k vybudovaniu nových väzieb medzi mladou generáciou historikov a prinieslo nové perspektívy nahliadania na dejiny raného novoveku. Témy zvolených príspevkov boli veľmi zaujímavé a už na prvý pohľad je zrejmé, že súčasný diskurz mladých novovekých historikov smeruje k témam, ktorým sa v minulosti toľko pozornosti v historiografii nedostalo. Rovnako ako v súčasnej historiografii západnej Európy aj tu sa do popredia dostávajú regionálne dejiny.

Vzhľadom na veľký počet príspevkov a ich tematickú rozmanitosť bola konferencia na základe obsahovej stránky rozdelená do ôsmich blokov. Konferenciu zahájila dekanka Filozofickej fakulty Univerzity Hradec Králové Pavlína Springerová a riaditeľ Historického ústavu FF UHK Jiří Hutečka. Po úvode nasledovali príspevky prvého bloku s názvom *O válce a moru*. Prvá prednášajúca Adéla Čornyjová priblížila poslucháčom skúmanú problematiku *Vybrané aspekty boje proti moru ve vybraných morových rádech 17. století*. Aj nasledujúci príspevok Filipa Hrbeka sa venoval spomínanej nebezpečnej infekčnej chorobe v dejinách a niesol názov „*I ten nejhoupější člověk ví, že mor je jed*“ aneb osobitý pohled lékaře 17. století na mor. Ústrednou témou ďalších dvoch príspevkov prvého bloku boli vojenské dejiny. Autorom prvého bol Lukáš Sláma a jeho príspevok niesol názov *Poslední tažení Jana Banéra. Jaro roku 1641 jako zlomový okamžik třicetileté války*. Toto zaujímavé vystúpenie vystriedal Jiří Hofman s príspevkom *Obléhání Prahy 1757 očima anglického gentlemana*. Po ukončení bloku nasledovala bohatá diskusia.

Po následnej krátkej prestávke začal druhý blok, v ktorom autori venovali pozornosť dejinám miest a ich obyvateľov. Josef Kindl v príspevku *Královedvorské soudní pře postoupené apelačnímu soudu z let 1551–1564* sa zaoberal dejinami súdnictva vo zvolenom období. Svojím referátom k dejinám mešťanov ho vystriedala Michaela Casková, ktorá sa v príspevku *Českolipská kniha testamentů z let 1582–1769 jako pramen poznání obyvatel města* sústredila na analýzu ranonovovekého prameňa k dejinám testamentov. Po tomto zaujímavom príspevku, ktorý priblížil poslednú vôľu niekoľkých obyvateľov,

nasledoval príspevok Barbory Fišerovej s obdobnou témou a niesol názov *Nutnosť, alebo tradície? Testamenty východočeských měšťanů v neklidné době třicetileté války*. Problematiku testamentov vystriedala nie menej zaujímavá téma, akou je *Vývoj cen nemovitostí v Hradci Králové ve světle Trhové knihy žluté 1588–1602* od ďalšej z prednášajúcich, Karolíny Kejvalovej. Po prestávke si mohli poslucháči vypočúť ešte príspevky z troch ďalších blokov.

V bloku **O šlechtě a veřejné reprezentaci** boli predstavené tri príspevky. Prvý z nich od Jana Boukala s názvom *Rytíř Kryštof z Týna: životní osudy válečníka a diplomata jagellonského věku ve světle jeho vlastního životopisu*, ďalej príspevok Marie Bláhovej s názvom *Missio Jenikowiensis. Soužití šlechty a jezuitů v Golčově Jeníkově ve 2. pol. 17. století*. Ako posledná účastníčka bloku vystúpila Tereza Randýsková s príspevkom s kurióznou témou *Raněnovověký šlechtický chov koní: kůň jako prostředek veřejné reprezentace na příkladu moravské větve Kouniců*. V predposlednom bloku prvého konferenčného dňa boli sústredené práce, ktorých ústrednou témou boli obrazy ľudí v zachovaných prameňoch. Tento blok **O pramenech a lidech I.** odštartoval Miroslav Beneš so svojim príspevkom *William Cecil, první baron z Burghley a jeho obraz v britských pramenech raného novověku*. Zaujímavý bol aj príspevok Heleny Chalupovej, ktorý poslucháčov oboznámil s charakteristikou šľachtica na základe dobovej publicistiky a niesol názov *Vyobrazení Zikmunda Bathoryho v letákové publicistice*. Blok ukončil príspevok *Obraz Turka v kazateľské produkci Matthiase Hoëho von Hoënegg (1580–1645)* od Anety Kubalovej.

Nasledoval posledný blok prvého dňa a cieľom príspevkov boli opäť ľudia a ich obraz v prameňoch. Výsledky výskumu v ňom prezentovali traja účastníci konferencie, a to Jan Malý s príspevkom *Rodová pověst o Jaroslavu ze Šternberka v pramenech raného novověku*, Tereza Lyčková s príspevkom „*mrtvé kosti a ostatky ztrouchnivělého těla Norbertova s licoměrnou nábožností do země přinesli*“. *O přenesení ostatků sv. Norberta do Prahy v Historii církevní Pavla Skály ze Zhoře* a blok napokon ukončila Nela Michalicová so svojím príspevkom *Diplomaté v habsburských službách. (Dis)kontinuita císařské politiky vůči sasko-polské unii ve vyslaneckých instrukcích 1. pol. 18. století*. Prvý konferenčný deň bol ukončený prehliadkou mesta s Janou Vojtíškovou.

Program druhého konferenčného dňa pozostával z troch blokov s opäť rôznorodými a nemenej zaujímavými témami. Prvý blok bol venovaný dejinám cirkvi a odštartoval ho Dávid Jablonský s príspevkom *Smerování katolické cirkvi v Uhorsku v období 2. polovice 16. stoletia až 1. polovice 17. stoletia v zrkadle synodálních nariadení*. Zaujímavý bol aj príspevok od Marcina Mironowicza *The origins of Orthodox brotherhoods in Poland*. Tento blok **O církvi a jejím směřování** ukončila Kateřina Doležalová s príspevkom *Pastýřské listy královéhradeckých biskupů z let 1733–1830*. V predposlednom bloku, ktorý sa volal **O ženách a církvi** predstavili svoje príspevky ďalší traja účastníci konferencie, a to Barbora Jířincová s referátom, v ktorom sa zaoberala ženskou problematikou *Ženy v raném novověku v náboženských dějinách*. Dejinami žien v cirkvi sa zapodieval aj Jindřich Kolda v príspevku *Jinej a obzvláštní svět. Potridentská klausura řeholnic na příkladě kláštera sv. Jiří na Pražském hradě v 17. a 18. století*. Blok ukončila Radka Palenčárová s príspevkom *Reflexia ženy, „bosorky“ v zrkadle svedeckých výpovedí obyvatelův Abovskej stolice v 18. století*. Po následnej krátkej

prestávke boli v bloku *O umění a dobovém smýšlení* predstavené posledné príspevky konferencie, ktoré sa niesli v duchu umenia, architektúry, astronómie a festivít. Svoj zaujímavý referát s názvom *Architecture & Astronomy in the Czech lands during 16th century* tu predstavil Nikolaos Ragkos. Umeniu v súvislosti s učebnými pomôckami sa venovala Patrícia Molnárová, ktorej príspevok mal názov *Barokové sakrálné umenie v Levoči a perspektívy jeho didaktického využitia*. Posledný príspevok *Bon Repos – od Šporkových festivít k Příchovského adaptaci* predniesol Stanislav Svoboda. Záverečné slovo patrilo organizátorom konferencie. Vďaka dobrej organizácii mladých historikov Márie Bláhovej, Miroslava Beneša a Barbory Fišerovej sa nieslo podujatie v priateľskej atmosfére. Toto podujatie snáď položilo základy pre tradíciu pravidelného konania konferencií k ranému novoveku na pôde Univerzity Hradca Králové.

Radka Palenčárová

RES PÁLFFYANA. PRÍSPEVKY K DEJINÁM RODU PÁLFFYOVCOV

Výskum šľachtických rodov sa v poslednom období už aj na Slovensku teší veľkej obľube historickej obce, ako aj verejnosti. Po vedeckých konferenciách zameraných na rody Révay, Thököly, Rákóczi, Koháry či Esterházy sa vytvoril priestor na prezentovanie výsledkov výskumov venovaných ďalšiemu významnému uhorskému rodu – Pálffyovcom. Dňa 18. januára 2018 sa v priestoroch Pamiatkového úradu SR v Bratislave konala interdisciplinárna vedecká konferencia *Res Pálffyana. Príspevky k dejinám rodu Pálffyovcov*. Vedecké podujatie zorganizoval Pamiatkový úrad SR v Bratislave a občianske združenie Červenokamenské panstvo s podporou Fondu na podporu umenia. Mimoriadny záujem o tento rod, ale aj všeobecne o aristokratické rody, sa premietol aj do hojného počtu účastníkov podujatia.

Seminár otvorili príhovorom Martina Orosová (Pamiatkový úrad SR) a Radoslav Ragač (Ministerstvo kultúry SR). Úvodný príspevok predniesol Martin Švec (Pamiatkový úrad SR) a venoval sa Pálffyovcom ako mecenášom sakrálného umenia na ich panstvách v Bratislavskej župe v časoch osmanskej vojny a stavovských rozbrojov. Počas prednášky prezentoval terénne a archívne výskumy v rámci revízie pamiatkového fondu v okresoch Malacky a Pezinok. Stavebné aktivity Pálffyovcov v Malackách s dôrazom na stavebnú činnosť Pavla IV. Pálffyho v 17. storočí predstavil Marián Havlík (M-ARTE, s. r. o., Bratislava). Výsledkom Pálffyho aktivít bolo vybudovanie rozsiahleho štvorkrídlového kaštieľa, sídla neskoršieho Malackého panstva, ale aj kostola zasväteného Nepoškvrnenej Panny Márie a františkánskeho kláštora. O jeho vzťahu k tomuto miestu svedčí skutočnosť, že v krypte kláštora bola uložená strieborná schránka s jeho srdcom. Silvia Lörinčíková (Slovenské národné múzeum – Múzeum Betliar v Betliari) sa vo svojej prednáške venovala Pálffyovcom na hrade Krásna Hôrka a v kaštieli Betliar. Zamerala sa na príbuzenské vzťahy medzi rodmi Andrassy a Pálffy, ktoré možno odvodiť od 16. storočia sobášom Anny Pálffyovej a hradného kapitána Mateja

Andrássyho a potom v 19. storočí prostredníctvom grófkgy Gabriely Pálffyovej, manželky grófa Emanuela Andrássyho. V prednáške boli odprezentované aj zbierkové predmety viažuce sa k týmto osobnostiam, vrátane reštaurátorských objavov na barokových mortuáriách z kaplnky hradu Krásna Hôrka. Podobám zbožnosti Pálffyovcov v ranom novoveku, a to zakladaním a podporovaním cirkevných a dobročinných inštitúcií sa vo svojom príspevku venovala Ingrid Kušniráková (Historický ústav SAV). Predstavitelia rodu Pálffy boli predovšetkým zakladateľmi a podporovateľmi kláštora františkánov v Malackách a viacerých rehoľných inštitúcií v Bratislave (napr. konventu trinitárov či milosrdných bratov). V rámci prednášky odznelo, že na rozdiel od iných uhorských aristokratov, ktorí svoje katolícke vierovyznanie a lojalitu vládnucej dynastii prezentovali účasťou na púťach do Mariazellu, Pálffyovci pestovali osobitnú úctu k milostivej soche Panny Márie v Marianke a podporovali ju aj u svojich poddaných. Ďalšia prednášajúca Ingrid Halászová (Katedra dejín a teórie umenia Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave) upriamila vo svojom príspevku pozornosť na paralely a diferencie v portrétnej reprezentácii dvoch palatínov – súrodencov, grófov Mikuláša V. a Jána V. Pálffyovcov. Odzneli spôsoby, aké volili jednotliví bratia pre vlastnú portrétnu reprezentáciu, na ich individuálne preferencie v oblasti ikonografie či pri výbere umelcov. V podobnom duchu odznela aj ďalšia prednáška od Jozefa Tihányiho (Slovenské národné múzeum – Múzeum Červený Kameň v Častej), v ktorej porovnával trojicu portrétov významných šľachticov, súčasníkov – nitrianskeho biskupa Ladislava Adama Erdődyho (1677 – 1736), krajinského sudcu Jozefa Imricha Esterházyho (1682 – 1748) a palatína Jána Pálffyho (1663 – 1751). Z oblasti knižnej kultúry odznel príspevok na tému Pálffyovcov ako zberateľov knižných kuriozít od Michaely Sibylovej (Univerzitná knižnica v Bratislave). Predstavila najstaršie a najvzácnejšie tlače pálffyovskej knižnice, ktorá vznikla v 18. storočí na hrade Červený Kameň a v súčasnosti sa nachádza vo fonde Univerzitnej knižnice v Bratislave. Namiesto Evy Benkovej (Katedra slovenských dejín Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave), ktorá mala na konferencii predniesť príspevok k panstvu Červený Kameň ako podniku hospodárenia Pálffyovcov v 18. storočí, mala prednášku Katarína Malečková (SNM – Múzeum Bojnice). Tá podrobne opísala stavebné aktivity Jána XIV. Františka Pálffyho na Bojnickom hrade v rokoch 1889 – 1910, počas ktorých sa hrad premenil na neogotický zámok. Ďalšia prednášajúca Anna Fundárková (Historický ústav SAV) v prednáške analyzovala súdny spor, ktorý v rodine Pálffyovcov vznikol v polovici 18. storočia kvôli testamentu palatína Jána V. Pálffyho pre hrad Červený Kameň a tiež panstvá Svätý Jur a Pezinok. V príspevku boli pútavo popísané nielen zlé rodinné vzťahy, ale aj dobová mentalita uhorskej aristokracie v danom období. Vzťahy medzi Pálffyovcami a poddanými na Devínskom panstve po urbárskej regulácii Márie Terézie v roku 1767 predstavili Štefan Hrivňák a Tina Tvrdoňová (Archív mesta Bratislavy). Jan Štěpánek (Ústav pro dějiny umění Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze) v prednáške priblížil osudy Alžbety Pálffyovej (1782 – 1843), dcéry Rudolfa II. Pálffyho a Márie Antónie Krakowskej z Kolowrat a manželky Jana Nepomuka Lažanského (1774 – 1830). V prednáške odzneli zaujímavé sociálne a kultúrne detaily života spomínanej aristokratky. Postavením línie rodu Pálffy-Daun v rámci aristokracie habsburskej monarchie a otázkou jeho zaradenia medzi grófov či kniežatá sa zaoberal Jan Županič (Ústav světových dějin Filozofické fakulty Univerzity

Karlovy v Prahe). Štefan Gaučík (Historický ústav SAV) v prednáške analyzoval majetkové spory Pálffyovcov so Študijnou základinou Jána Pálffyho. Okrem príčin, priebehu a majetkovoprávných následkov sporu, ktorý vypukol po smrti Jána Pálffyho v roku 1908, skúmal aj argumenty týchto aktérov, ako aj stratégie zainteresovaného uhorského štátu. Posledný veľmi pútavý príspevok od Daniela Hupka (Múzeum mesta Bratislavy) sa venoval Pálffyovcom a adaptácii rodiny Jozefa Pálffyho st. na „nové“ pomery po vzniku Československej republiky.

Počas vedeckého seminára odznela aj inšpirujúca diskusia, kde sa jednotlivé témy dopĺňali o ďalšie vzájomné poznatky. Organizátori plánujú publikovať príspevky, ktoré odzneli na seminári v samostatnej vedeckej publikácii v priebehu tohto roka.

Diana Duchoňová